

Elvemusling

Ørfiskebekken og Nitelva

Nittedal kommune, Akershus fylke 2010

Kjell Sandaas

Naturfaglige konsulenttenester

Forord

Kartleggingen er utført på oppdrag fra Nittedal kommune ved miljøvernleder Guro Haug. Mål for arbeidet har vært å konstatere om muslingen finnes på strekningen fra oppstrøms dammen ved Rotnes og ca 5 km nedstrøms og/eller i Ørfiskebekken. Metodikken er i samsvar med de nasjonale retningslinjene for kartlegging av elvemusling (Larsen og Hartvigsen 1999). Arbeidet er utført av Kjell Sandaas.

Nesodden, 06.10.2010

Kjell Sandaas

Naturfaglige konsulenttenester

kjell.sandaas@gmail.com

Mobil: 950 78 010

Innledning

Oppdraget ble avtalt sent i september 2010 og rapporteringsfristen var 07.10 2010 kl 12:00. På grunn av betydelig mer enn normal nedbør ble et planlagt oppdrag redusert til "det muliges kunst". Resultatet av dette arbeidet presenteres i denne enkle rapporten.

Den rødlistede arter elvemusling *Margaritifera margaritifera* finnes i Nitelva (Sandaas og Enerud, under arbeid) mellom Sagdammen i nord og i alle fall et stykke nedstrøms dammen ved Rotnes. Oppgaven var å kartlegge om og eventuelt hvor elvemusling forekom i Ørfiskebekken på ca 1,5 km lang strekning fra samløpet med Nitelva og oppstrøms til ca Mostua, samt på en ca 5 km lang strekning i Nitelva fra oppstrøms dammen ved Rotnes til Gaustadgatas krysning av Nitelva. Resultatet av kartlegging vil inngå som en "premiss" i kommunens arbeid med ny sentrumsplan.

Ørfiskebekken ble undersøkt 30.09.2010. Forholdene 30.09.2010 var gode med sol, varmt vær og vindstille. Nitelva ble undersøkt 29.09.2009 under gode forhold og akseptabel vannføring (2,3 m³/sek).

Funn og vurderinger

Ørfiskebekken ble vadet med vannkikkert på flere utvalgte partier, samt undersøkt visuelt og med kikkert fra vei og anleggsvei (jf. kart). Elvemusling ble ikke funnet i Ørfiskebekken. Flere partier i bekken har imidlertid egnet substrat og strømforhold. Dette gjelder spesielt den nedre meandrerende delen til samløp med Nitelva, et parti oppstrøms kanalen i sentrum og et parti oppstrøms kanaliseringen langs med hestesenteret (Mo). Selv om ørret ikke ble observert av meg bør det gjennomføres fiskeundersøkelser neste år med tanke på konsekvenser fra pågående anleggsarbeid og med tanke på fremtidige positive tiltak.

Nitelva var ikke mulig å undersøke høsten 2010 pga stor vannføring 5, 7 m³/sek). Resultater fra (Sandaas og Enerud i 2009 (under arbeid) danner grunnlag for vurdering av Nitelva i denne rapporten.

Nitelva ble da punktundersøkt i september 2009 på to partier av den aktuelle strekningen. Viktige funn ble gjort nedstrøms dammen ved Rotnes, jf. kart. Forekomsten her anslås til å telle > 1000 individer og tilfeldige funn av unge muslinger viser at denne stasjonen trolig har en rekrutterende forekomst. En tilsvarende forekomst er hittil kun funnet ved Fossen. Det er viktig å presisere at Nitelva ikke er ferdig undersøkt.

Pågående inngrep i nærområdet

Jeg ble svært overrasket over å finne massiv vei- og boligutbygging langs øvre deler av Ørfiskebekken fra Vågedammen og ned til riksveien (Rv 4). Store inngrep i landskapet helt inntil bekkeløpet vil få konsekvenser for livet i bekken. På strekninger der vannhastigheten var moderat lå et grått slamlag og dekket bunnen. Dette var avrenning fra de store anleggsarbeidene. Etter min mening vil utbyggingen av senterområdet bli en mindre trussel mot Ørfiskebekken enn de inngrep som foregår nå. Jeg har ikke fått brakt på det rene om dette prosjektet er blitt pålagt undersøkelser eller spesielle hensyn til livet i Ørfiskebekken.

Uten forundersøkelser vil det bli umulig å vite hvilket inngrep som gjør mest skade og som bør bære kostnadene ved tiltak både før og etter.

Avbøtende og biotopforbedrende tiltak

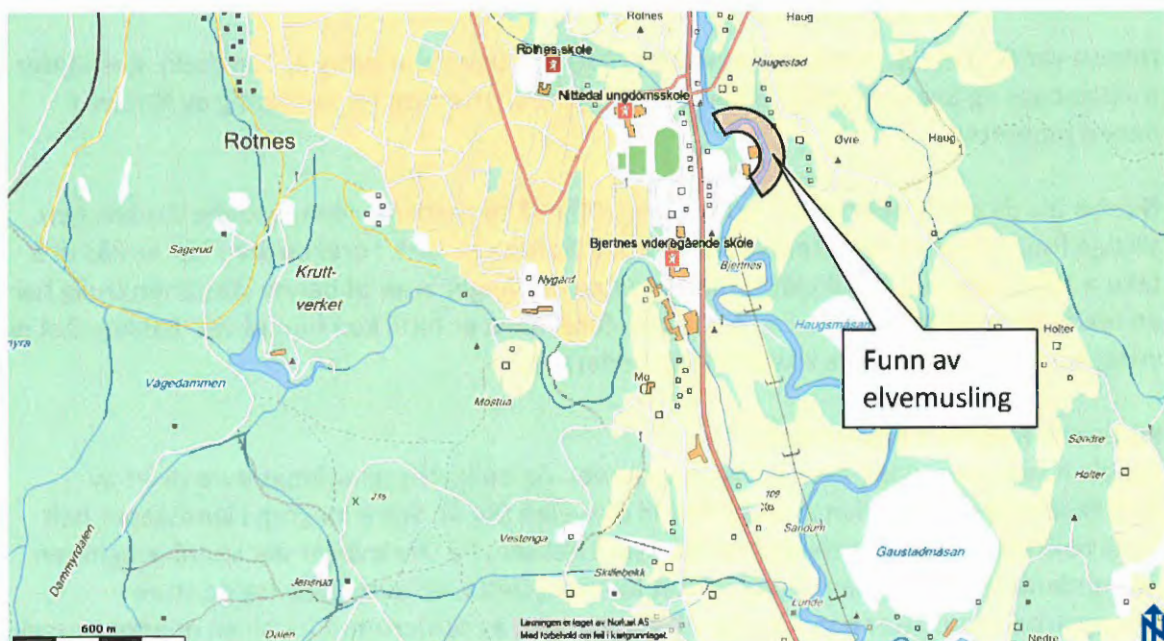
Forholdene for fisk, i denne sammenheng ørret, kan bedres både for å bygge opp en lokal, rekrutterende ørretbestand og som en bestand av nødvendig vertsfisk for elvemuslingens larver. Forekomsten av ørret som vertsfisk for muslinglarvene i Nitelva, er meget tynn og ørreten vil ha bedre gyte- og oppvekstforhold i rene sidebækker.

Alle inngrep som skjer i nedbørfeltet til en vannforekomst kan få betydning for – i denne sammenheng – ørfiskebekken. Endringer som påvirker avrenningsforhold og partikkeltransport, endringer av vannstrømmen og bekkens utforming, endring av vannføringsregime, fjerning av kantvegetasjon og et bredt belte på begge sider av bekkens forsøpling med mer bør unngås og møtes med avbøtende tiltak der de likevel kommer.

Fylkesmannens miljøvernnavdeling kan være behjelpelig med å formulere aktuelle krav til hensyn som skal tas.

Konklusjoner

Undersøkelsen i ørfiskebekken vurderes som tilstrekkelig avklarende, mens Nitelva ikke er undersøkt godt nok i forhold til påvirkning fra sentrumsområdet. Kjente funn av elvemusling i elva nedstrøms Rotnes er imidlertid så betydelige at alle hensyn må tas til at forekomster nedstrøms kan være tilsvarende. Inngrep må vente inntil mer grundige undersøkelser er gjennomført. Da vil det også bli lettere å angi gode avbøtende tiltak.

Figur 1. Kart som viser undersøkte områder og funn av elvemusling 2009.